

## SLOVENSKA TRGOVSKA MLADINA V ZAGREBU

1856—1870

(Prispevek za študij o emigracijah slovenskih dijakov na Hrvaško)

V arhivu zagrebške Trgovsko-industrijske zbornice<sup>1</sup> se hranita dve knjigi z evidenco trgovskih vajencev in pomočnikov, ki so se izučili trgovskega poklica pri tamkajšnjih trgovcih. Prva knjiga z naslovom »Protokoll der Praktikanten und Lehrjunge« obsega razletja 1836—1870, druga »Protocoll der Buchführer und Commis« pa 1836—1857 in 1876—1890. To pomeni, da je Trgovsko-industrijska zbornica v Zagrebu ob svojem konstituiranju 1852. leta prevzela evidenci dotedanjih cehovskih organizacij in jih nadaljevala do reorganizacije trgovskega šolstva in obrti sploh v avstro-ogrski monarhiji, izvajane v zadnjih decenijah preteklega stoletja. Vpisi v teh knjigah obsegajo rubrike: dan vpisa, ime in priimek vajenca oziroma pomočnika, njegov rojstni kraj in politični okraj, vero in starost, potem priimek in ime gospodarja, trgovsko stroko in podatke pogodbe ali prejšnjega učenja. Podatki iz teh knjig nam nudijo tudi zanimivo gradivo o dotoku mladine iz slovenskih pokrajin v trgovski stan na Hrvaškem, posebno v Zagrebu, ki je bil že tedaj močno trgovsko središče in seveda tudi zelo privlačno mesto za šolanje tistih, ki so si izbrali trgovski stan za življenjski poklic.

1. *Protokoll der Praktikanten und Lehrjunge* (1836—1870) obsega v celoti 581 vpisov, od tega števila pride na Slovence 45 vpisov ali 7,74%. Vpisovanje teče nepretrgoma skozi vsa leta z izjemo 1849. leta, ko ni vpisa. Ker nas zanimajo posebno Slovenci, naj omenim število vajencev le iz tistih let, v katerih so vpisani Slovenci. Tako je bilo vajencev 1836. leta 26 (4 Slov.), 1837. leta 9 (2 Slov.), 1839. leta 6 (1 Slov.), 1840. leta 9 (1 Slov.), 1841. leta 6 (2 Slov.), 1843. leta 27 (2 Slov.), 1844. leta 9 (1 Slov.), 1846. leta 17 (2 Slov.), 1851. leta 67 (5 Slov.), 1852. leta 30 (2 Slov.), 1853. leta 39 (3 Slov.), 1854. leta 25 (4 Slov.), 1856. leta 26 (2 Slov.), 1857. leta 26 (2 Slov.), 1858. leta 20 (1 Slov.), 1859. leta 19 (2 Slov.), 1861. leta 35 (2 Slov.), 1866. leta 20 (1 Slov.), 1867. leta 12 (1 Slov.), 1868. leta 9 (1 Slov.), 1869. leta 16 (2 Slov.) in 1870. leta 10 (2 Slov.).

Glede na pristojnost vajencev pride na Štajersko 23, na Kranjsko 21 in na Koroško 1; po rojstnem kraju pa dobimo naslednjo sliko:

Brežice 4, Celje 4, Celovec 1, Čadram 1, Destinci 1, Dolenja vas (Videm) 1, Gorenja vas (Ribnica) 1, Klindorf (Kočevje) 1, Kostanjevica 1, Kozje 1, Krško 1, Ljubljana 2, Maribor 4, Metlika 1, Mokronog 1, Novo mesto 1, Poljane (Črnomelj) 1, Ptuj 1, Ribnica 6, Sodražica 1, Škocjan 1, Soštanj 1, Trava (Kočevje) 1, Tržič 1, Velika nedelja 1, Videm 1, Višnja gora 1, Voran (Gradec) 1, Vransko 1, Žusem 1.

Število vpisanih vajencev Slovencev po starosti imamo: od 11 let 1, od 12 let 2, od 13 let 5,

od 14 let 9, od 15 let 7, od 16 let 8, od 17 let 7, od 18 let 3, od 20 let 1 in pa 2 brez navedbe starosti.

Po strokah se je učilo trgovine z mešanim blagom in špecerijo (Spezerey, Material, Nürnberger-Waaren, Galanterie, Gemischte Waaren) 35, trgovine s tekstilnim blagom (Schnitt und Mode-Waaren, Courend, Tuch) 6, trgovine s steklenino (Glass und Steingut, Porzellan) 2, trgovine z železnino (Eisen) 2 in trgovine s papirjem (Papierhandlung) 1.

Vajenci so se večinoma učili 4—5 let svoje stroke pri gospodarjih, v enem primeru je videti, da je z gospodarjem sklenjena pogodba le na 2 leti in pol, v treh primerih na 3 leta in pa pri enem celo na 6 let.

2. *Protocoll d. Buchführer u. Commis* (1836—1857, 1876—1890)<sup>2</sup> obsega v celoti 359 vpisov, od tega do 1857. leta 323 vpisov. 52 vpisov pride na Slovence, to se pravi 16,09%. Vpisovanje teče nepretrgoma, ni pa vpisov za leta 1839, 1845, 1849 in 1850. Število trgovskih pomočnikov v letih, ko so vpisani tudi Slovenci, je bilo 1836. leta 48 (15 Slov.), 1837. leta 28 (5 Slov.), 1838. leta 16 (4 Slov.), 1840. leta 15 (2 Slov.), 1841. leta 7 (2 Slov.), 1842. leta 2 (1 Slov.), 1843. leta 26 (3 Slov.), 1846. leta 16 (3 Slov.), 1848. leta 11 (1 Slov.), 1851. leta 21 (2 Slov.), 1852. leta 28 (1 Slov.), 1853. leta 39 (8 Slov.), 1854. leta 22 (4 Slov.), 1855. leta 20 (2 Slov.) in 1856. leta 10 (1 Slov.).

Po pristojnosti pride na Kranjsko 32 in na Štajersko 20 trgovskih pomočnikov, po rojstnem kraju pa imamo:

Brežice 1, Celje 1, Dolenji Lazi 1, Hoče 1, Jurjevica (Ribnica) 1, Konjice 3, Kostanjevica 2, Lipovec (Ribnica) 1, Lisce 1, Ljubljana 6, Maribor 4, Mrzla voda 1, Novo mesto 2, Podzemelj 1, Postojna 1, Radgona 1, Ribnica 10, Sovnek 1, Središče 1, Sv. Jurij 2, Šmarje 2, Soštanj 1, Travnik (Ribnica) 1, Tržič 1, Videm 1, Višnja gora 1, Stična 1 in Žužemberk 1.

Število vpisanih trgovskih pomočnikov Slovencev po starosti je takole: od 18 let 3, od 19 let 5, od 20 let 7, od 21 let 3, od 22 let 7, od 23 let 4, od 24 let 4, od 25 let 4, od 26 let 3, od 28 let 1, od 29 let 2, od 30 let 5, od 32 let 1, od 33 let 1 in pa 4 brez navedbe starosti.

Od trgovskih strok so zastopane tukaj trgovina z mešanim blagom (Spezerey, Material, Gemischte Handlung, Nürnberger-Waaren) 34, trgovina s tekstilnim blagom (Courend, Tuch, Mode) 9, trgovina z železnino (Eisen, Geschmid) 2 in pa knjigovodje (Buchhalter) 2.

Trgovski pomočniki so se izučili svoje stroke v različnih trgovinah, in sicer v Bratislavi 1, v Celju 4, v Celovcu 1, v Konjicah 2, v Kostanjevici 1, v Kozjem 1, v Ljubljani 5, v Mariboru 5,

v Novem mestu 2, v Ptujju 1, v Sevnici 1, v Slov. Bistrici 1, v Varaždinu 2 in v Zagrebu 18, ni pa razviden kraj učenja za 7 vpisov.

Interesantno je, da je bilo trgovskih vajencev največ vpisanih v letih 1851 (5), 1836 (4) in 1854 (4), trgovskih pomočnikov pa zelo dosti leta 1836 (15 ali 31,25%), potem leta 1853 (8 ali 20,51%), pa leta 1838 (4 ali 25%) in leta 1854 (4 ali 18,18%). Ugotovimo tudi dejstvo, da je kakih 20 vajencev in pomočnikov iz Ribnice ali njene okolice, potem iz Ljubljane 8, iz Maribora 8, iz Celja in okolice 8, iz Brežic 5 itd. Končno naj še navedem priimke iz obeh knjig<sup>3</sup>:

Arko (Ribnica, Sodražica), Bacher (Škocjan), Cehech (Ptuj), Conzillia (Zužemberk), Deack (Ribnica), Dejak (Dolenji Lazi), Engler (Ljubljana), Futz (Kočevje), Gardner (Novo mesto), Gatsch, (Kostanjevica), Gerbez (Ribnica), Geyer (Videm), Gliha (Višnja gora), Gorsche (Ribnica), Hartnagl (Maribor), Heindl (Celovec), Hiegersperger (Maribor), Hoenigg (Čadram), Ilz (Ribnica), Ingolič (Velika Nedelja), Inzinger (Maribor), Javorek (Podzemelj), Kantezky (Maribor), Kayser (Hoče), Kelnar (Žusem), Kerbitz (Travnik, Ribnica), Kern-Kehrn-Khern (Ljubljana), Klemenčič (Maribor), Knaus (Kočevje), Koshar (Radgona), Kraill (Maribor), Kuscher (Črnomelj), Leber (Celje), Legan (Novo mesto), Lil-

leg (Ribnica), Louschin (Ribnica), Lusner (Metlika), Maly (Tržič), Mercher (Ribnica), Mesner (Šoštanj), Mikulich (Ribnica), Murmeyer (Maribor), Namorš (Brežice), Nasko (Vranksko), Nosan (Ribnica), Oraschem (Ribnica), Osset-Osseth (Sv. Jurij, Celje), Patriarch (Celje), Peharc (Mokronog), Peteln (Ribnica), Pichler (Lisec), Piškur (Kostanjevica), Ratschich (Šmarje), Raznik (Ljubljana), Sapada (Sv. Jurij, Celje), Schega (Ribnica), Schivitz (Tržič), Schnidersich (Brežice), Seidl (Celje), Sever (Kostanjevica), Sharl (Ljubljana), Skardely (Gradec), Sollar (Središče), Sottelscheg (Videm), Souvann (Sovnek, Celje), Startz (Ribnica), Steiner (Konjice), Sterger (Videm), Suppantsitsch (Šmarje), Trček (Ljubljana), Tsech (Destinci), Unger (Konjice), Urbanchic (Stična), Vesselly (Travnik, Ribnica), Vinzenz (Višnja gora), Vugrinchich (Mrzla voda), Walenchak (Kozje), Wanitsch (Krško), Wogrinec (Brežice), Wugrinz (Brežice), Zehner (Brežice), Zerne (Postojna).

Lisec Ljubomir-Andrej

OPOMBE

1. Trgovačko-industrijska komora u Zagrebu, sedaj njen arhiv v Arhivu grada Zagreba. — 2. Drugi del evidence, ki obsega leta 1876—1890, ne pride v poštev, ker v tem razletju ni vpisanih Slovencev. — 3. V oklepajih je navedba kraja; pri imenih je obdržana izvorna ortografija.

MUZEJSKE NOVICE

ZBIRKA GOTSKE IN RENESANČNE NOŠE  
V LJUBLJANSKEM MESTNEM MUZEJU

V okviru letošnjega muzejskega tedna je Mestni muzej v Ljubljani odprl 10. oktobra svojo novo zbirko gotske in renesančne noše v ljubljanskem območju.

Ko se je Mestni muzej v Ljubljani v letih 1952 in 1953 po sestavi svojih sodelavcev vsaj v najnujnejšem obsegu zaokrožil, tako da se je bilo mogoče lotiti ne samo drobnih nalog iz dneva v dan, temveč tudi zasnove o dokončnem okviru in vsebini raziskovalnih in razstavnih prizadevanj v Mestnem muzeju, je bila s tem ustvarjena podlaga za postopno obdelavo posameznih njegovih torišč, kakor je bila pred nekaj manj kot dvema letoma obrazložena v posebni knjižici.

Poglavitni načrti kulturnozgodovinskega oddelka so se tedaj opredelili takole. Predmetno gradivo, ki mora biti osnova in težnja vsake muzejske zbirke, usmerja raziskave o zgodovini ljubljanske omike zlasti k stavbarstvu in topografiji, k noši in stanovanjski kulturi v širšem pomenu, v manjši meri pa k drobnejšim muzeološkim

poglavjem o prehranjevalni, gledališki, glasbeni, tiskarski in šolski zgodovini. Ostala poglavja iz preteklosti ljubljanske kulture so le borno prikladna za muzejsko ponazoritev ali pa bodo obdelana v posebnem galerijskem oddelku.

V zgodovini stanovanjske kulture se ponaša Mestni muzej razen Pokrajinskega muzeja v Mariboru in Mestnega muzeja v Ptujju z najlepšim gradivom na Slovenskem. Spomeniški referat, ki je bil ustanovljen 1951 v proračunskem okviru Mestnega muzeja, je že s svojimi začetnimi preučevanji prispeval Mestnemu muzeju dolgo vrsto spomeniških virov o ljubljanski stavbni zgodovini in topografiji. Tako je bila od treh poglavitnih nalog kulturnozgodovinskega oddelka historična podoba ljubljanske noše edina tema, ki ni bilo o njej zbrana nobenega gradiva, kaj šele da bi poznali njene študijske osvetlitve.

Spričo tega smo začeli 1953 zbirati pisano, zlasti arhivalno gradivo o oblačilni omiki. To so bili zapuščinski inventarji, oporoke, policijski redi, mitninski akti, tiralice, opisi v vizitacijah, računske knjige, raznoteri spisi zlasti kronističnega značaja in pa sta-